

AZƏRBAYCANIN MALİYYƏ XİDMƏTLƏRİ BAZARINDA SİSTEM ƏHƏMİYYƏTLİ BANKLARIN MULTIPLİKATİV XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN MÜHÜM ASPEKTLƏRİ

VAHİD ƏLİYEV

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin

dissertantı

Azərbaycan

E-mail: vahid.eliyev@gmail.com

Müasir dövrdə ölkəmizdə makroiqtisadi və makromaliyyə sabitliyinin təmin edilməsi məsələləri strateji əhəmiyyət kəsb edir. 2015-2016-cı illərdə ölkədə devalvasiya prosesləri ilə əlaqədar olaraq maliyyə sistemindəki və bank sektorundakı üzə çıxan problemlər bu istiqamətdə daha dayanıqlı və təsirli mexanizmlərin işlənilməsinə və tətbiqini şərtləndirir. Ölkəmizin bank sistemi hələ də milli iqtisadiyyatın inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edən maliyyə və kredit təminatının əlçatanlıq səviyyəsində formalaşdırılmasında, real iqtisadiyyat sahələrinin ucuz kredit resursları ilə təmin olunmasında zəruri funksiyaları yetərinə yerinə yetirə bilmir. Haqlı olaraq 15 oktyabr 2019-cu ildə ölkə Prezidenti İlham Əliyevin yanında keçirilən iqtisadi müşavirədə qeyd olunmuşdur ki, hazırda sahibkarlığın maliyyələşdirilməsi üçün kifayət qədər vəsait çatışmır, çünki bank sektoru tərəfindən kifayət qədər maliyyələşmə həyata keçirilmir. Bunlarla bağlı olaraq dövlət başçısı demişdir: "... bank sektoru bizdə iqtisadiyyatın artımına, iqtisadiyyatın real sektorunun artımına o qədər də kömək göstərmir və son illərdə yenə də istehlak kreditlərinin həcmi artır. Mən əvvəlki illərdə bunu demişəm ki, bizim portfelimizdə istehlak kreditləri üstünlük təşkil edir və bank sektorunun böhranının səbəblərindən biri də məhz o idi. İndi də mənə məlumat verilir ki, yenə də bu meyillər artır, iqtisadiyyatın real sektoruna yox, yenə də istehlaka, yəni istehlak mallarının alınmasına kreditlər verilir. Əgər bu davam edərsə, yenə də bir neçə ildən sonra xoşagəlməz problemlərlə üzləşə bilərik" [1]. Bu mühüm amillər və mövcud problemlər ölkəmizdə bank sisteminin əhəmiyyətli səviyyədə inkişaf etdirilməsini, xüsusilə maliyyə xidmətləri bazarında sistem əhəmiyyətli bankların multiplikativ xüsusiyyətlərinin mühüm aspektlərinin yetərinə qiymətləndirilməsi və nəzərə alınmasını

şərtləndirir. Yəni, maliyyə xidmətləri bazarındakı müasir yanaşmalar maksimum olaraq, yeni inkişaf tendensiyalarına və fəaliyyət istiqamətlərinə yönəldilməlidir. Son dünya maliyyə böhranının təsiri nəticəsində maliyyə resurslarının hərəkəti, onların banklar vasitəsilə toplanması, bölüşdürülməsi, real sektorun səmərəli fəaliyyətinə imkan verən kredit resurslarının formalaşdırılması, onların əlçatanlığının təmin edilməsi vacib məsələlər kimi xarakterizə olunur. Bir sözlə, antiböhran şəraitində maliyyə-kredit sisteminin səmərəli fəaliyyət göstərməsi və maliyyə bazarlarında daha rəqabətqabiliyyətli xidmətlərin formalaşdırılması, onların son təyinatı üzrə çatdırılmasında çevikliyin təmin edilməsində sistem əhəmiyyətli bankların rolu artırılmalıdır.

Dünya təcrübəsindən baxsaq, sistem əhəmiyyətli banklar kifayət qədər funksiyaları reallaşdırırlar və həmin funksiyaların həyata keçirilməsi nəticəsində iqtisadi inkişaf proseslərinə, ilk növbədə real iqtisadiyyat sektorlarına multiplikativ təsir göstərmək potensialının formalaşdırılması təmin olunur. Professorlar Ə.Ələkbərov və E.Sadiqov qeyd edirlər ki, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra bank fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur. Azərbaycan Respublikasında iqtisadiyyatın sabit və sürətli inkişafı bank sisteminin formalaşması, xüsusilə də kommertiya banklarının səmərəli fəaliyyət göstərməsi ilə sıx bağlıdır... İqtisadiyyatın real sektoru ilə bank sisteminin daha fəal qarşılıqlı əlaqədə olması üçün uzunmüddətli resurs bazasının yaradılması tələb olunur... Respublikamızda investisiya banklarının fəaliyyətinə də xüsusi ehtiyac vardır. Investisiya bankları inkişaf etmiş maliyyə bazarlarının əsas iştirakçısı hesab olunur, çünki o, investorla emitent arasında mühüm vasitəçi rolunu oynayaraq gəlir əldə etməsinə şərait yaradır. İllik mərhələdə respublikamızda bu

vəzifəni kommersiya banklarına vermək, fəaliyyət uğurla nəticələnərsə ayrıca investisiya banklarının yaradılmasına başlamaq olar [2, s.20]. Digər tərəfdən, müasir dövrdə ölkə iqtisadiyyatında bank sektorunun və əsas etibarlı ilə sistem əhəmiyyətli bankların rolunun artırılması strateji əhəmiyyət kəsb edir və bu istiqamətdə davamlı tədbirlərin görülməsi, zəruri mexanizmlərin işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi vacib şərtlərdəndir. Bank sektorunun səmərəli fəaliyyəti və multiplikativ xüsusiyyətləri nəticəsində ümumilikdə ölkənin maliyyə sistemində sabitliyin təmin olunması, bankların ictimai vəsaitlərindən səmərəli istifadə hesabına iqtisadiyyatda və cəmiyyətdə maliyyə resurslarının toplanması, yığılması, saxlanması və bölüşdürülməsi funksiyalarının yerinə yetirilməsi, iqtisadiyyatda əmtəə rolunda pulun çıxış etməsinin təmin edilməsi kimi mühüm funksiyalar yerinə yetirilir [3]. Bunlarla bərabər, ölkəmizdə pul tədavülü, hesablaşmalar və valyuta münasibətləri sahəsində vəziyyətin tənzimlənməsi, bank və ödəniş sistemlərinin sabitliyinin təmin edilməsi, əmanətçilərin və kreditorların maraqlarının qorunması, əhalidən və investordan cəlb olunmuş vəsaitlərdən səmərəli istifadə edilməsi, investisiya layihələrinin hazırlanması və həyata keçirilməsi tədbirləri bankların fəaliyyətində önəmli və strateji vəzifələr kimi diqqət çəkirlər [4]. Maliyyə bazarlarının dinamikliyinin təmin olunması sabitliyinin gücləndirilməsi istiqamətlərində görülən tədbirlərin səmərəli olmasında şəffaflığın qorunması və bank nəzarəti mexanizmlərinin təkmilləşdirilmiş formalarının hazırlanması, həyata keçirilməsi təmin edilməlidir. Bank Nəzarəti üzrə Bazil Komitəsinin banklar üçün müştərilərlə bağlı lazımi ehtiyat tədbirləri üzrə standartlarda və yanaşmalarda bank risklərinin sistemli şəkildə öyrənilməsi, müştərilərin maraqlarının nəzərə alınması və qorunması məqsədilə tələb olunan tədbirlərin müəyyənləşdirilmiş mexanizmlər əsasında prinsiplial şəkildə həyata keçirilməsi mütləq şərtlər kimi bildirilmişdir [5].

Qeyd edək ki, əksər bank sistemi güclü olan ölkələrdə bu proseslərin uzun illər ərzində təkmilləşdirilməsi və daha mütərəqqi fəaliyyət formalarının müəyyənləşdirilməsi məsələləri prioritetlik təşkil etmiş, bunlarla bağlı müəyyən təcrübə toplanmışdır. Bu baxımdan, bank sektorunun fəaliyyəti, o cümlədən sistem əhəmiyyətli bankların səmərəli fəaliyyət göstərmələri ilə əlaqədar məsələlər üzrə daha çevik və işlək mexanizmlərin tətbiqi vacibdir. Bunun üçün sistem əhəmiyyətli bankların ölkənin sosial və iqtisadi proseslərdə, maliyyə

resurslarının fasiləsiz və səmərəli hərəkətində rolu və əhəmiyyəti obyektiv qiymətləndirilməli və dövlətin iqtisadi-maliyyə siyasətində nəzərə alınmalı, bank sisteminin təkmilləşdirilməsi tədbirləri görülməlidir [6, s. 45]. Hazırkı şəraitdə sistem əhəmiyyətli bankların inkişaf problemləri sırasında daha çox fərqlənən bir qrup məsələlərə diqqətin yönəldilməsi və onların həlli istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsi vacibdir: 1) bank sektorunun fəaliyyətinin müasir dövrün çağırışlarına uyğunlaşdırılması üçün, bank qanunvericiliyində mövcud boşluqların aradan qaldırılması məqsədilə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi tədbirləri təmin olunmalıdır; 2) bankların maliyyə mənbələrinin diversifikasiyalaşdırılması həyata keçirilməli, yeni məhsuldar maliyyə mənbələri müəyyənləşdirilməli və sistem əhəmiyyətli bankların maliyyə sabitliyinin gücləndirilməsi istiqamətində önəmli addımlar atılmalıdır; 3) fəaliyyətdə olan bank mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsi tədbirləri hazırlanaraq həyata keçirilməlidir; 4) sistem əhəmiyyətli bankların kapitallaşma proseslərində dayanıqlı maliyyə və investisiya mənbələrinin formalaşdırılması, bunlarla əlaqədar investisiyaların fəal şəkildə cəlb edilməsi mexanizmləri hazırlanmalı və reallaşdırılmalıdır; 5) sistem əhəmiyyətli bankların kredit portfelinin diversifikasiyalaşdırılması istiqamətində daha çox işlər görülməli və real iqtisadiyyat sektorunun müxtəlif sahələrinin fəal şəkildə kreditləşdirilməsi siyasətinə daha çox önəm verilməli, bu istiqamətdə bank xidmətlərinin çeşidi genişləndirilməli və iqtisadiyyat subyektlərinin – sahibkarlarının kredit resursların əlçatanlığı təmin olunmalıdır; 6) sistem əhəmiyyətli bankların rəqabət qabiliyyətinin artırılması və antiböhran şəraitində dayanıqlılığının yüksəldilməsi üçün kompleks və sistemli tədbirlərin görülməsi təmin olunmalıdır. Bu qeyd olunanlar nöqtəyi-nəzərdən sistem əhəmiyyətli bankların maksimum sabit və səmərəli fəaliyyət göstərmələri üçün əlverişli şəraitin yaradılması məqsədilə dövlət dəstəyi mexanizmləri hazırlanmalı və tətbiq olunmalıdır. Dövlət tərəfindən sistem əhəmiyyətli bankların fəaliyyəti ilə əlaqədar tələb olunan tədbirlərin kompleks şəkildə həyata keçirilməsi, bank sisteminin fəaliyyətinə yaranan və təsir göstərə biləcək təhlükələrin, həmçinin risklərin minimum səviyyəyə qədər azaldılması məsələləri diqqət mərkəzində saxlanılmalı, maliyyə bazarlarının daha çevik mexanizmlər əsasında idarə olunması və tənzimlənməsi tədbirləri görülməlidir.

Maliyyə xidmətləri bazarında sistem əhəmiyyətli

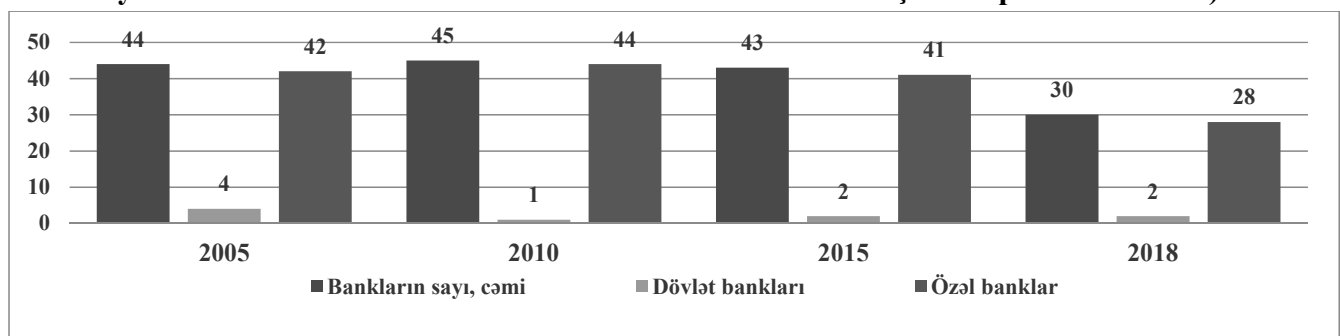
bankların multiplikativ xüsusiyyətlərindən səmərəli istifadə edilməsi diqqət mərkəzində saxlanılmalı və bununla bağlı tələb olunan tədbirlər davamlı şəkildə yerinə yetirilməlidir. Məsələn, bankların fəaliyyətində tətbiq edilmiş və fəal istifadə olunan mexanizmlərinin qlobal bank-maliyyə və kredit çağırışları tələbinə uyğun olaraq tənzimlənməli və bu amillər nəzərə alınmalıdır [7]. Sistem əhəmiyyətli banklar tərəfindən onların məhsuldar və səmərəli fəaliyyət üzrə dayanıqlılığının formalaşdırılması, bu sahədə potensialın artırılması üçün daha məhsuldar maliyyə-kredit mənbələri müəyyənəşdirilməli, bank xidmətlərinin çeşidi genişləndirilməli, kredit şərtləri uyğun və əlçatan olmalı, xidmətin səviyyəsi yüksəldilməli, xərclər optimallaşdırılmalı, şəffaflıq və dürüstlük təmin olunmalıdır. Sistem əhəmiyyətli bankların ölkənin bütün regionları üzrə fəaliyyət dairəsi və əhatəsinin multiplikativ təsiri diqqət mərkəzində saxlanılmalı və bununla əlaqədar olaraq regionlarda bank xidmətlərinin geniş spekterdə təşkilinə strateji yanaşmalar strateji səviyyədə baxılmalı və reallaşdırılmalıdır [8]. Sistem əhəmiyyətli bankların maliyyə xidmətləri bazarında rolu obyektiv olaraq təhlil edilməli, bu bankların fəaliyyətinin uzunmüddətli dövr üçün səmərəliliyi qiymətləndirilməlidir. Bunlarla bərabər, sistem əhəmiyyətli bankların ölkə iqtisadiyyatında strateji rolu obyektiv olaraq qiymətləndirilməli, hər bir bank strukturunun və filialların istifadə etdikləri maliyyə-bank mexanizmlərinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinə maksimum diqqət yönəldilməlidir. Sistem əhəmiyyətli bankların maliyyə qeyri-sabitliyi dövründə dayanıqlılıq nöqtəyi-nəzərindən tələb olunan fəaliyyət mexanizmlərinin hazırlanaraq sistemləşdirilməsi və onların reallaşdırılması istiqamətində işlək alətlərin tətbiqinə önəm verilməlidir [9, s. 91]. Sistem əhəmiyyətli banklarla maliyyə bazarları arasında olan münasibətlərin və fəaliyyət istiqamətlərin qlobal tendensiyaların

əhatə dairəsi nəzərə alınmaqla təkmilləşdirilməsi və modelləşdirilməsi istiqamətində təsirli tədbirlərin görülməsi də diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır [10, s. 82]. Eyni zamanda, sistem əhəmiyyətli bankların dayanıqlı kapital artımı mənbələrinin formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi problemlərinin həlli istiqamətində ardıcıl işlər aparılmalı, tədbirlər görülməlidir. Bu istiqamətlərdə “dövlət-bank sektoru-sistem əhəmiyyətli banklar” əməkdaşlığına diqqətin artırılması tələb olunur [11]. Başqa bir məsələ, sistem əhəmiyyətli bankların inkişafını ləngidən problemlərin optimal həlli yollarının tapılması istiqamətində təsirli tədbirlərin görülməsi və səmərəli mexanizmlərin hazırlanaraq tətbiqi təmin edilməlidir.

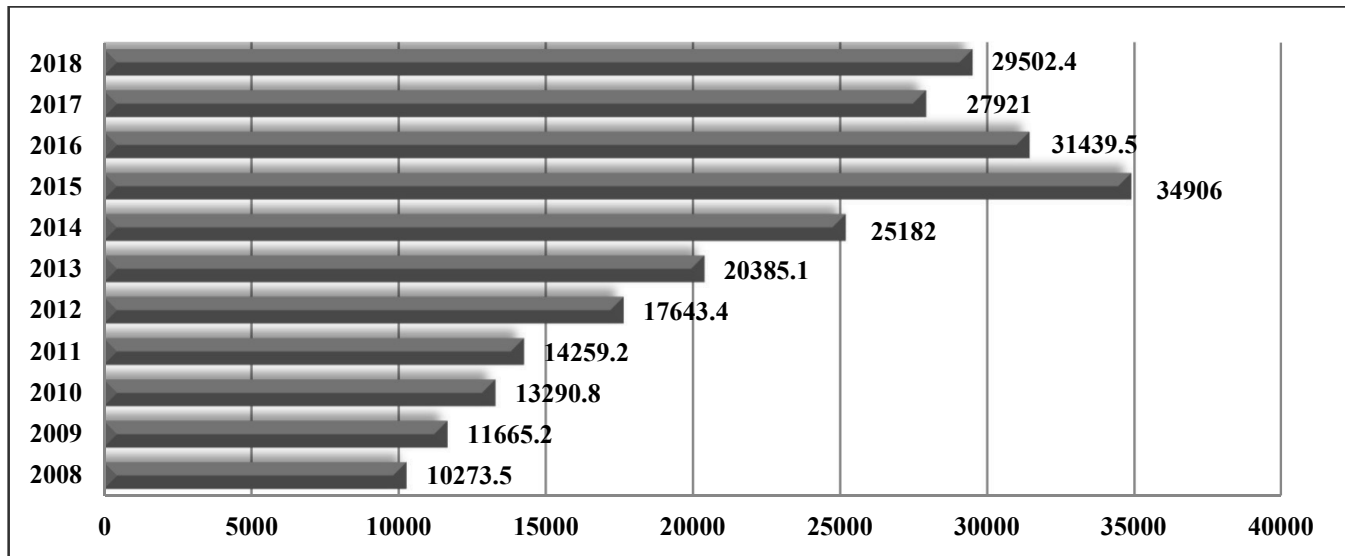
Azərbaycanda da son illərdə maliyyə bazarlarında xeyli çətinliklər yaranmışdır, milli valyuta - manat ikiqat devalvasiyaya məruz qalmış və bir neçə bank iflasa uğramışdır. Ölkədə kredit resurslarının ahəngdarlığı pozulmuş və onların ayrılmasında məhdudiyətlər yaranmış, kredit resurslarının əlçatanlığı pisləşmişdir. Burada yenə əsas ağırlıq sistem əhəmiyyətli bankların üzərinə düşmüşdür. Ölkəmizdə bir qrup daha iri kapitalla və aktivlərə malik olan sistem əhəmiyyətli bankların- Kapital Bank, Pasha Bank və s. bankların səmərəliliyi hesabına maliyyə-kredit sisteminin fəaliyyəti nisbətən sabitləşmiş və maliyyə xidmətləri bazarının intensivliyi bərpa olunmuşdur. Bundan əlavə, ölkə Prezidentinin 2016-cı il 06 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”ndə maliyyə xidmətlərinin çeşidinin və səmərəliliyinin artırılması istiqamətləri üzrə strateji hədəflər müəyyənəşdirilmişdir [12].

Şəkil 1-də Azərbaycanda 2005-2018-ci illər üzrə bankların sayı verilmişdir. 2005-ci ildə bankların ümumi sayı 44, 2010-cu ildə 45 olmuşdursa, 2018-ci ildə bankların sayı 30-a enmişdir.

Şəkil 1. Azərbaycanda 2005-2018-ci illərin əvvəlinə bankların sayı (Azərbaycan Banklar Assosiasiyasının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır. <http://www.aba.az>).

Şəkil 2. Azərbaycan banklarının 2008-2018-ci illərdə məcmu aktivlərinin dinamikası, mln. manat (Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının məlumatları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır <http://www.cbar.az>).

Şəkil 2-də isə Azərbaycan banklarının məcmu aktivlərinin dinamikası öz əksini tapmışdır. 2008-2018-ci illər ərzində ölkə banklarının məcmu aktivləri 2,9 dəfəyə yaxın yüksəlmişdir. Qeyd edək ki, 2018-ci ilin yekununda bankların ümumi məcmu aktivlərinin məbləği 29,5 mlrd. manat həcminə çatmışdır.

Əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi ölkə banklarının məcmu aktivlərində uzun müddət ölkənin bank sektorunda həlledici sistem əhəmiyyətli bank rolunu oynayan Azərbaycan Beynəlxalq Bankının məcmu aktivləri hələ də yüksək olmaqda qalmaqdadır və ölkə banklarının məcmu kapitalının 30 %-ə qədər bu banka məxsusdur. Amma, əvvəldə bildirdiyimiz kimi son illərdə bir sıra özəl banklar sistem əhəmiyyətli banklar kimi formalaşmış və ümumilikdə ölkə banklarının məcmu aktivlərində paylarını artırmağa nail olmuşlar. Məsələn, PAŞA Bank ASC-nin ümumi məcmu aktivlərdə payı 12,2 %, Kapital Bank ASC-nin payı 10,8 %, Xalq Bank ASC – 5,66 % və Access Bank QSC 3,59 % təşkil edir [13]. Bunlarla bərabər, banklar tərəfindən iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə, xüsusilə əlavə dəyər yaradan qeyri-neft sektoru sahələrinə kredit qoyuluşları tempinin bərpa edilməsinə ciddi ehtiyac vardır və bütün bunlar ölkə iqtisadiyyatının strukturunun təkmilləşdirilməsində, əlavə dəyər yaradan sahələrin inkişaf etdirilməsində əhəmiyyətli rol oynayırlar. Əgər, 2016-cı ildə ölkəmizdə iqtisadiyyata kredit qoyuluşunun həcmi 20,3 mlrd. manat olmuşdursa, bu göstərici 2018-ci ilin yekununda cəmi 13,1 mlrd. manat olmuşdur. Ölkə banklarının maliyyə resurslarının və kredit fəaliyyətinin yenidən balanslaşdırılması, maliyyə

sabitliyi tədbirlərinin gücləndirilməsi və tətbiq olunan və hazırda daha çox istifadə edilən maliyyə-bank mexanizmlərinin səmərəliliyinin artırılması tədbirlərinin genişləndirilməsinə ehtiyac qalmaqdadır.

NƏTİCƏ

Ölkədə maliyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi üzrə strateji hədəflərdən çıxış etməklə, yaxın illərdə sistem əhəmiyyətli bankların fəaliyyətinin maksimum təkmilləşdirilməsi və onların maliyyə xidmətləri bazarının sabitliyində rolunun artırılması üçün bir sıra tədbirlərin görülməsini vacib hesab edirik:

- maliyyə bazarı iştirakçılarının sistem əhəmiyyətli banklarla əlaqələrinin qlobal bank və maliyyə çağırışlarına uyğun şəkildə tənzimlənməsi və fəaliyyət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi təmin olunmalıdır;

- ölkədə bank sisteminin fəaliyyətinin və bank qanunvericiliyinin beynəlxalq təcrübəyə, bu sahədəki standartlara və meyarlara daha çox yaxınlaşdırılması və təkmilləşdirilməsi tədbirləri görülməlidir;

- bank sektoru, ölkənin maliyyə-kredit sistemi və maliyyə xidmətləri bazarı üzrə institusional islahatlar, struktur tədbirləri dərinləşdirilməli, tətbiq olunan mexanizmlər beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılmalı və onların səmərəliliyi təmin edilməlidir;

- hər bir bankın antiböhran strategiyası olmalı, maliyyə dayanıqlılığı gücləndirilməli, yeni bank texnologiyalarının fəal tətbiqi təmin edilməlidir və s.

Açar sözlər: maliyyə xidmətləri, maliyyə bazarı, sistem əhəmiyyətli banklar, multiplikativ təsir, bank, bankların səmərəliliyi, bankların maliyyə sabitliyi.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI

1. İlham Əliyevin yanında iqtisadi müşavirə keçirilib. 15 oktyabr 2019. - <https://president.az/articles/34450>.
2. Ələkbərov Ə., Sadıqov E. Müasir dövrdə maliyyə bazarlarında bank resurslarının iqtisadiyyata təsirinin gücləndirilməsi mühüm strateji prioritetdir // *Maliyyə, kredit və pul tədavülü məsələləri jurnalı*. 04 (311)-2018, S. 14-21.
3. Azərbaycan Mərkəzi Bankının ölkə iqtisadiyyatında rolu. <https://banker.az>.
4. Azərbaycan Mərkəzi Bankının ölkə iqtisadiyyatında rolu. <https://modern.az/az/news/19596>.
5. Banklar üçün müştərilərlə bağlı lazımi ehtiyat tədbirləri. Bank Nəzarəti üzrə Bazel Komitəsi. <http://www.fiu.az>.
6. Wagner W., Nijskens R. Credit risk transfer activities and systemic risk: How banks became less risky individually but posed greater risks to the financial system at the same time // *Journal of Banking and Finance*. 2001. Vol. 35, P. 43-54.
7. Гавриченко Н. В. Международный опыт устойчивости развития КБ // *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*, 2017, Т.18, С. 37–42.
8. Вострухина Т.Ю. Факторы и условия, влияющие на развитие банковских услуг в регионах // *Российское предпринимательство*. – 2011, Том 12. № 9. С. 130-135.
9. Глухова О.С., Щесняк К.Е. Деятельность российских коммерческих банков в условиях мирового финансового кризиса // *Современные проблемы науки и образования*. – 2015. – № 1-2.-С. 85-94.
10. Рыкова И.Н. Моделирование взаимоотношений банковской системы и финансовых рынков. Дисс. док-ра экон. наук. Ставрополь, 2004. - 330 с.
11. Лаврушин О.И., Ветрова Т.Н. Эффективность банковской деятельности: методология, критерии, показатели, процедуры // *Банковское дело*, №5, 2015. С. 38-42.
12. Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 06 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Bakı, 2016, 59 s.
13. Azərbaycan Banklar Assosiasiyası. <http://www.aba.az>.

**ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ
МУЛЬТИПЛИКАТИВНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ
СИСТЕМНО-ЗНАЧИМЫХ БАНКОВ
НА РЫНКЕ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ
АЗЕРБАЙДЖАНА
РЕЗЮМЕ**

В статье исследованы важные аспекты мультипликативных особенностей системно-значимых банков на рынке финансовых услуг Азербайджана. С этой целью анализирована сущность и роль системно-значимых банков банковского сектора страны. Рассмотрены важные аспекты повышения финансовой стабильности системно-значимых банков в условиях финансовой нестабильности и глобальных воздействий. Обоснована необходимость совершенствования основных механизмов системно-значимых банков Азербайджана. Рассмотрены проблемы наращивания объема банковских вложений в реальный сектор экономики страны. Подготовлены рекомендации и даны предложения по важным аспектам мультипликативных особенностей системно-значимых банков на рынке финансовых услуг Азербайджана.

Ключевые слова: *финансовые услуги, финансовый рынок, системно-значимые банки, мультипликативное влияние, банк, эффективность банков, финансовая стабильность банков.*

**IMPORTANT ASPECTS OF MULTIPLICATIVE
FEATURES OF SYSTEMICALLY IMPORTANT
BANKS IN FINANCIAL SERVICES MARKET OF
AZERBAIJAN
SUMMARY**

Important aspects of multiplicative features of systemically important banks in the financial services market of Azerbaijan are explored in the article. The essence and role of systemically important banks of the banking sector of the country is analyzed for this purpose. Important aspects of increasing financial stability of systemically important banks in conditions of financial instability and global impacts are considered then. The need to improve the main mechanisms of system important banks of Azerbaijan is investigated too. The problems of increasing the volume of bank investments in the real sector of the economy of the country are considered. Recommendations and proposals on important aspects of multiplicative features of systemically important banks in the financial services market of Azerbaijan are given.

Key words: *financial services, financial market, systemically important banks, multiplicative influence, bank, efficiency of banks, financial stability of banks.*